



Handbok som stöd i strategisk vattenplanering

6 december, 2018

Jenny Enberg
Länsstyrelsen i Stockholm



Länsstyrelsen
Stockholm

Havs
och Vatten
myndigheten





Kort om Rich Waters-projektet som möjliggjort handboken.

Vad menas med strategisk vattenplanering?

Genomgång av handbok med bilagor.

Vad händer sen?

Frågor om materialet.

Sveriges första LIFE IP

Mål att skapa bättre vatten i
Norra Östersjöns vattendistrikt

Januari 2017- juni 2024

Budget: 30 miljoner euro

- EU: 10 miljoner euro
- HaV: 5 miljoner euro
- Partner: 15 miljoner euro

34 partnerorganisationer –
länsstyrelsen i Västmanland
koordinerar

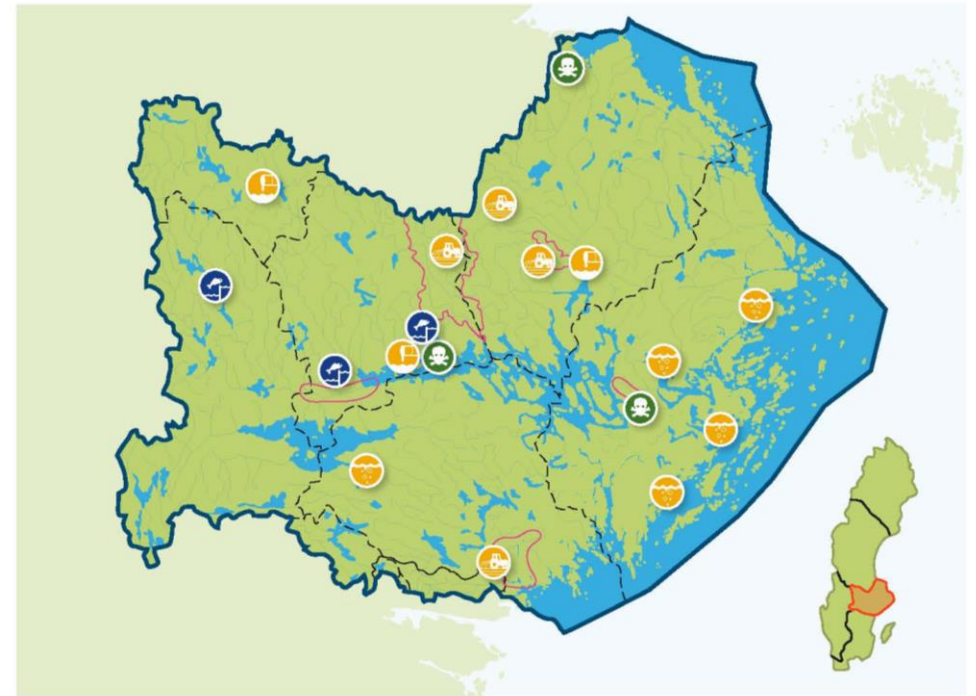




Mot god status i Norra Östersjöns vattendistrikt

Bättre vatten i regionen genom:

- Åtgärder i vattenmiljöerna
(båtbottentvättar, vattenparker, fiskpassager, musselodlingar...)
- Metodutveckling.
- Erfarenhetsutbyte.





Rich Waters stöttar i vattenplanering

Länsstyrelsen i Stockholm stöttar samtliga kommuner i vattendistriktet under projekttiden.

Stöd kan handla om:

- Handbok för strategisk vattenplanering
- Stöd i arbete med ex. vattenplaner.
- Kommunbesök.
- Kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte genom seminarier och workshopar.



Figur: Olika kommunala vattenplaner



Länsstyrelsen
Stockholm

Havs
och Vatten
myndigheten



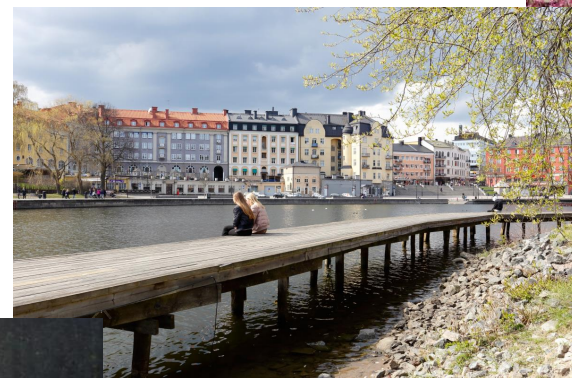


Kommunalt ansvar för vattenfrågor

Kommunen har flera roller och ansvar som berör vatten, exempelvis:

- samhällsplanerare,
- tillsyns- och tillståndsmyndighet,
- dricksvattenproducent,
- VA-huvudman,
- markägare,
- verksamhetsutövare.

- Krav och möjligheter!



Vad är strategisk vattenplanering?

- ...att skapa ett sammanhållet och effektivt arbetssätt för kommunala vattenfrågor.
- ...att skapa goda förutsättningar för en hållbar mark- och vattenanvändning med välmående vattenmiljöer för växter och djur utifrån bra beslutsunderlag.



Illustration av Tobias Flygar.

Varför strategisk vattenplanering?

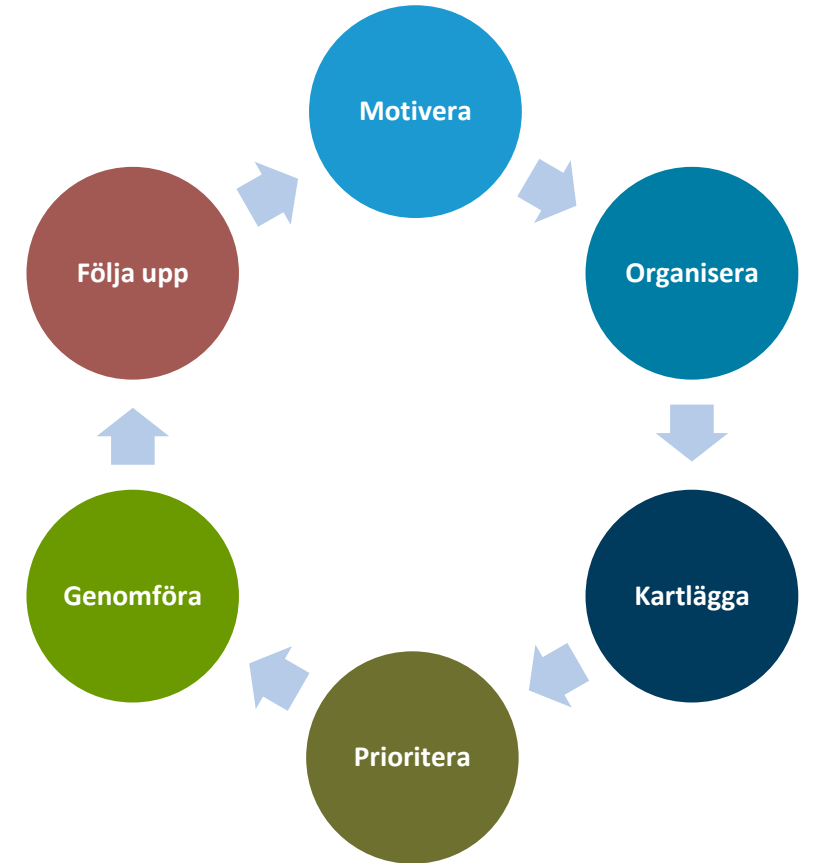
- Ta tillvara på potentialen i vattnet - förbättra vattenkvaliteten och ta vara på vattenmiljöernas olika värden.
- Ger bättre förutsättningar att följa lagkrav (MB, PBL, LAV).
- Skapar en robusthet i genomförande och organisation internt och externt.
- "Rätt från början" blir billigare.



Illustration av Tobias Flygar

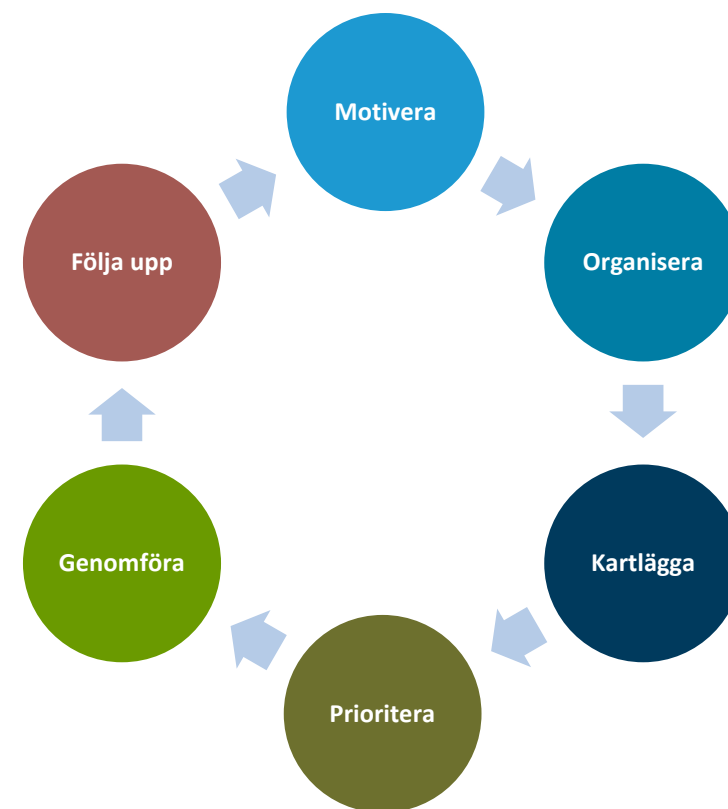
Handbok för strategisk kommunal vattenplanering

- Processtöd till hjälp att **strukturera, prioritera, genomföra och följa upp** *en sammanhållen och strategisk vattenplanering*.
- Utgår från kommunala erfarenheter och planering av vattenresurserna i ett helhetsperspektiv.
- Kommuner har efterfrågat stöd i vattenplanering. Projektstart mars i år.



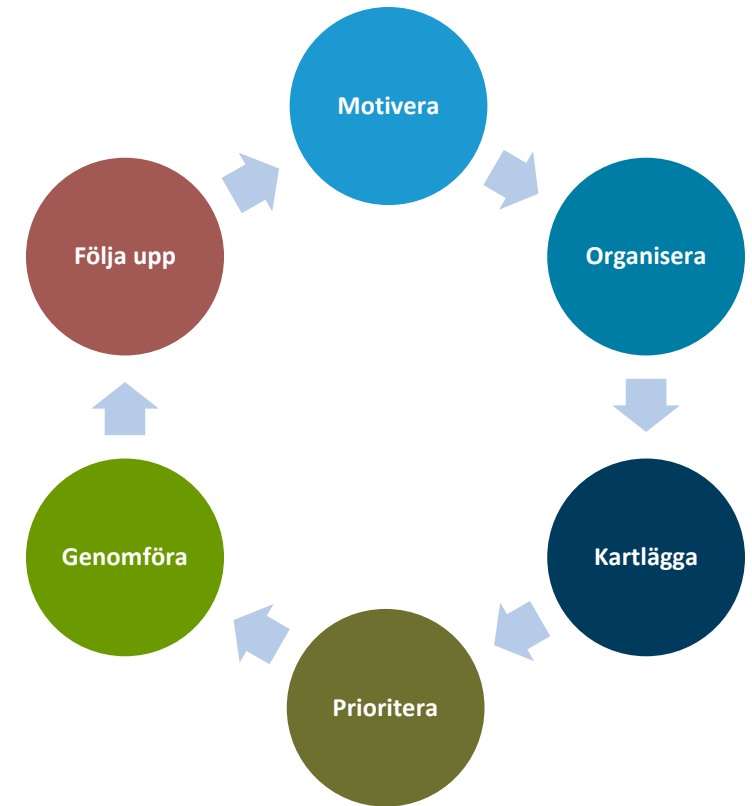
Om handboken

- Handboken är framtagen som stöd för främst **tjänstepersoner** vid kommunen.
- Används för **inspiration till en egen arbetsmodell**.
- **Processbetonad**. Hjälp att identifiera vad som finns och vad som saknas.
- Innehåller inga fördjupade tematiska beskrivningar.



Om handboken

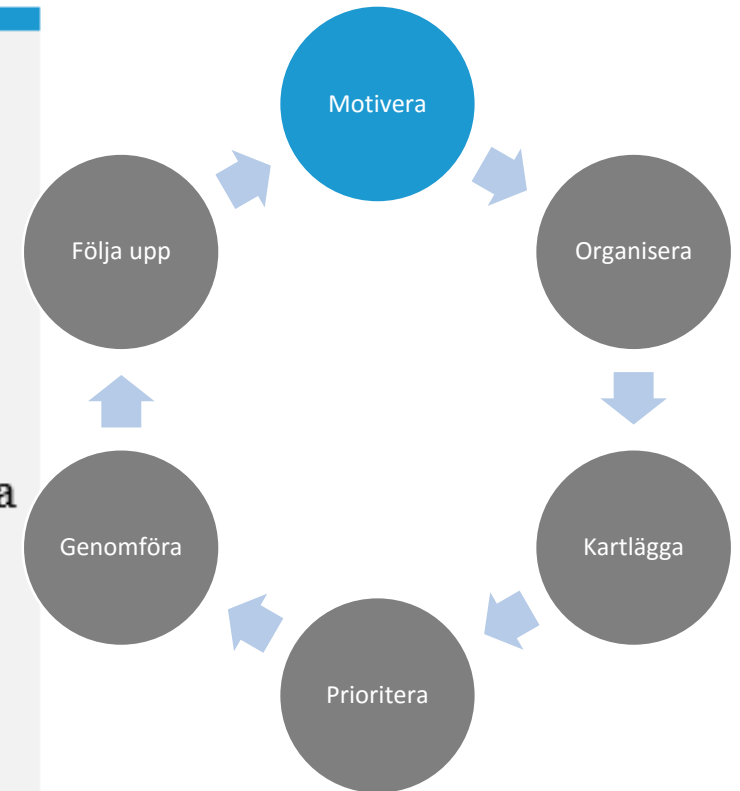
- Varje kapitel i handboken motsvarar ett steg i arbetsprocessen.
- Varje kapitel inleds med en övergripande beskrivning, en kort sammanfattning av viktiga punkter samt vilka bilagor som kan användas som stöd.
- Exempel från kommunala erfarenheter.



Steg 1: Motivera – att hitta argument

Tre viktiga punkter

- Hitta ert "varför" – varför vattenfrågorna är viktiga och vilka vinster det finns för kommunen att arbeta med en sammanhållen vattenplanering.
- Hitta vem som behöver motiveras? Vem behöver motiveras för att "komma vidare"? Beslutsfattare, intern organisation?
- Skapa samsyn mellan egna ambitioner och lagkrav.

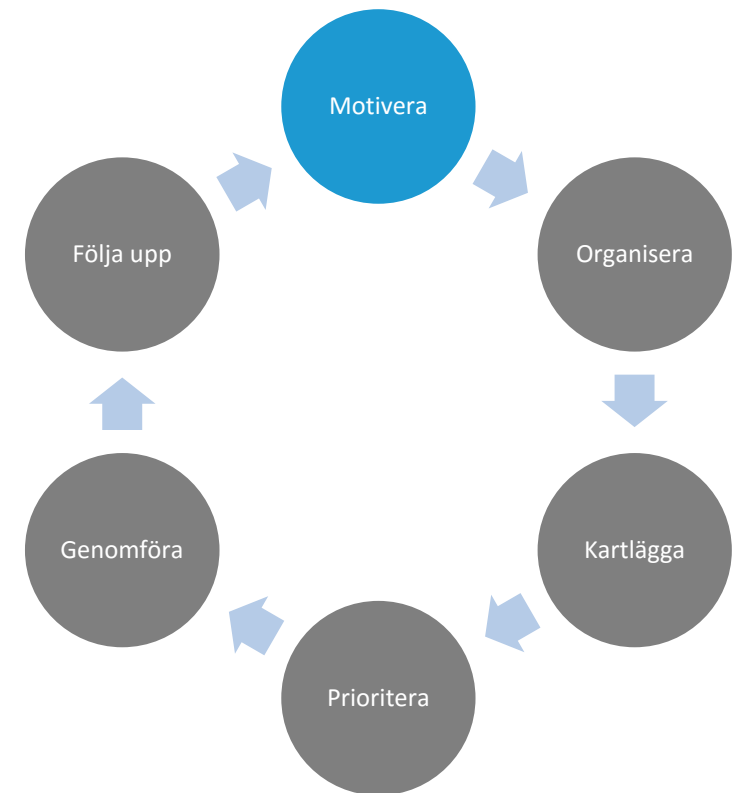


Steg 1: Motivera – att hitta argument

Olika argument för att motivera till en sammanhållen vattenplanering

- spara tid och pengar,
- lagkrav,
- miljövärden,
- attraktivare kommun,
- multifunktionalitet och ekosystemtjänster,
- klimat i förändring,
- jämförelse med andra kommuner,
- öka kunskapen internt.

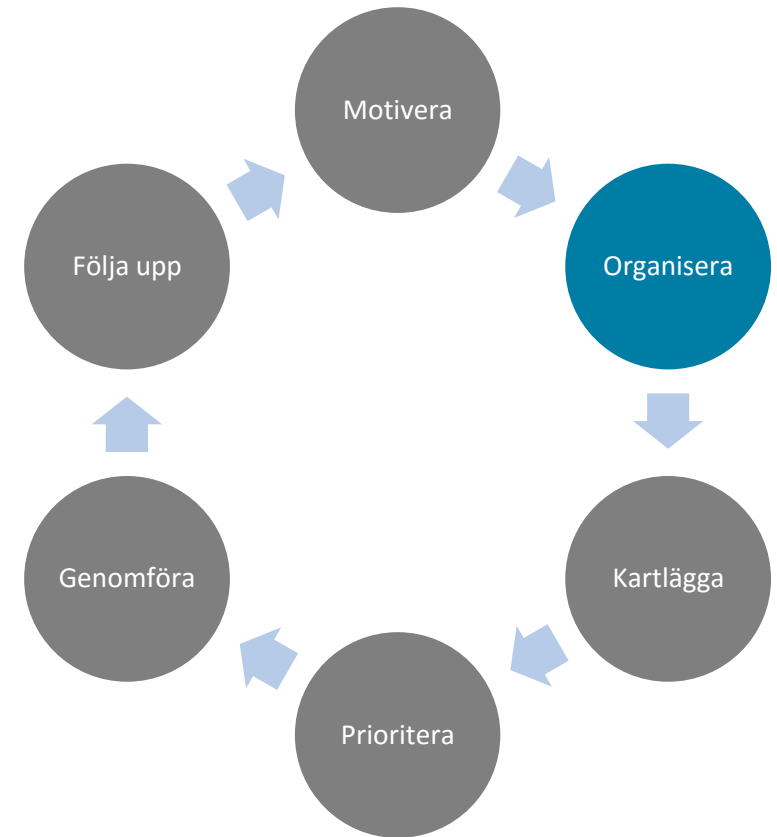
Hitta era!



Steg 2: Organiserar – att fördela ansvar och uppdrag

Inom kommunen

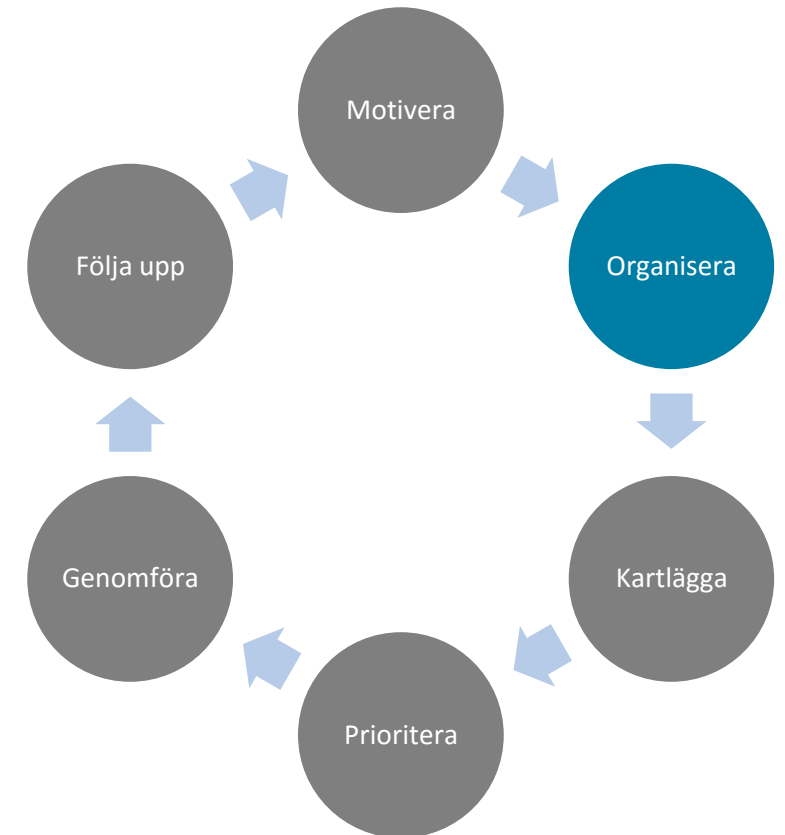
- Tydlig beslutsordning och ansvarsfördelning.
- Beslut på rätt nivå i organisationen.
- Samsyn eftersom vattenfrågan är förvaltningsöverskridande.
- Att lösa ansvarsfördelningen är nyckeln till ett lyckat vattenarbete och underlättar senare operativt arbete.



Steg 2: Organisera – att fördela ansvar och uppdrag

Förslag till intern organisation för vattenarbetet

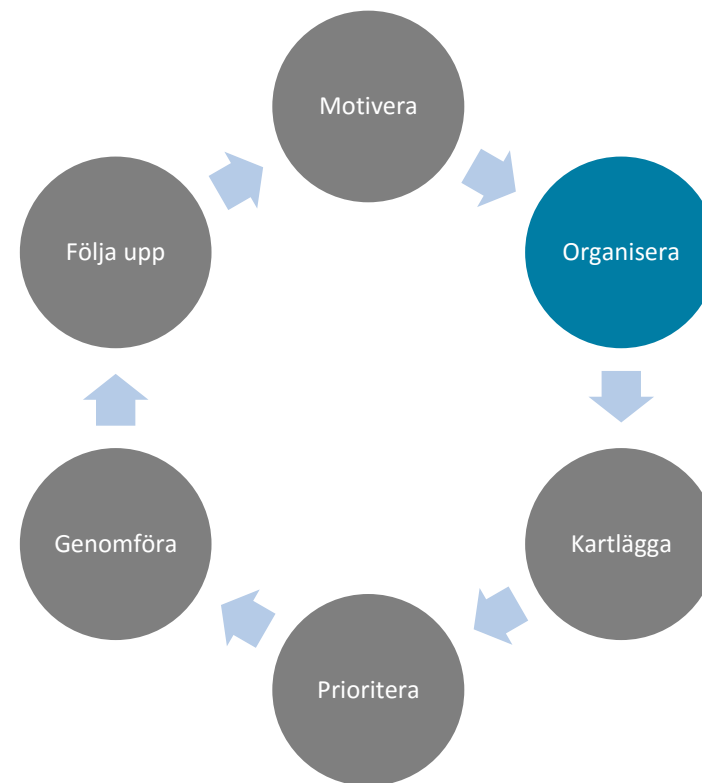
- Styrande grupp som beslutar om målbild, budget, ansvarsfördelning. Sätta kultur. Består av förtroendevalda, förvaltningschefer eller andra med mandat att fatta beslut.
- En vattensamordnare som håller ihop arbetet internt och externt, planerar, viss arbetsledning, uppföljning.
- Tjänstemannagrupp som bereder underlag, genomför vattenarbetet, delar kunskap.



Steg 2: Organiserar – att fördela ansvar och uppdrag

Utanför kommunen

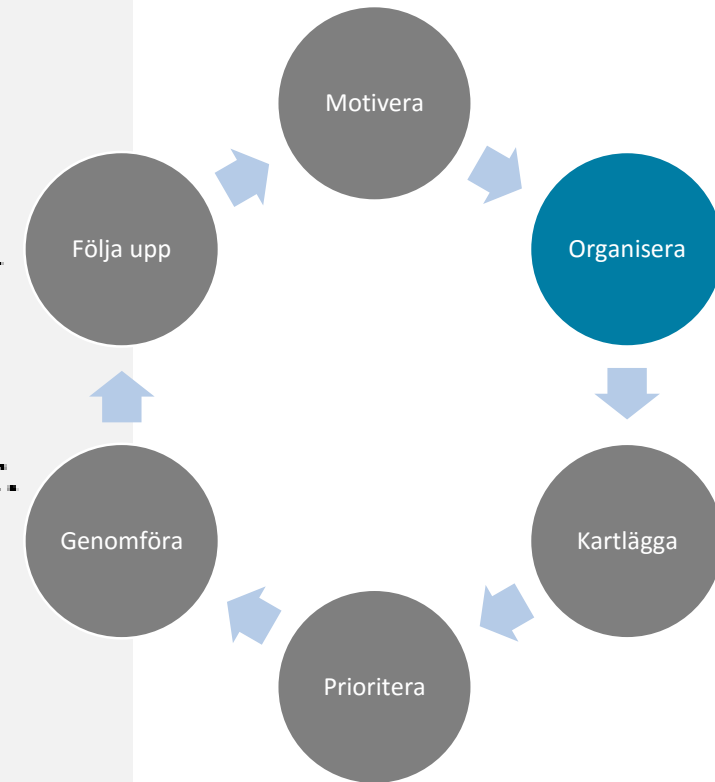
- Hitta samverkanspartners.
- Formalisera samverkan för tydligare roller, enklare kontaktvägar, enklare att fatta beslut, kända rutiner för samordning i frågor.
- Samsyn ger effektivare åtgärdsarbete. Möjlighet att dela resurser?



Steg 2: Organisera – att fördela ansvar och uppdrag

Tre viktiga punkter

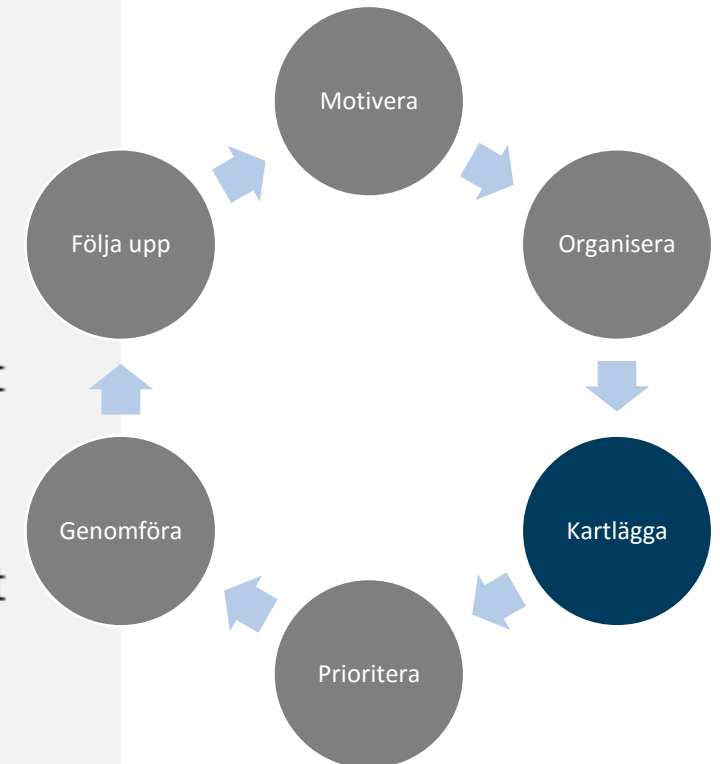
- Skapa en robust intern organisation med bred representation från olika delar av kommunen.
- Besluta om en delegationsordning som beskriver roller och ansvar.
- Samverka med externa för ökad kunskap och mer resurseffektiva insatser, exempelvis gemensam planering, finansiering och genomförande av åtgärder.



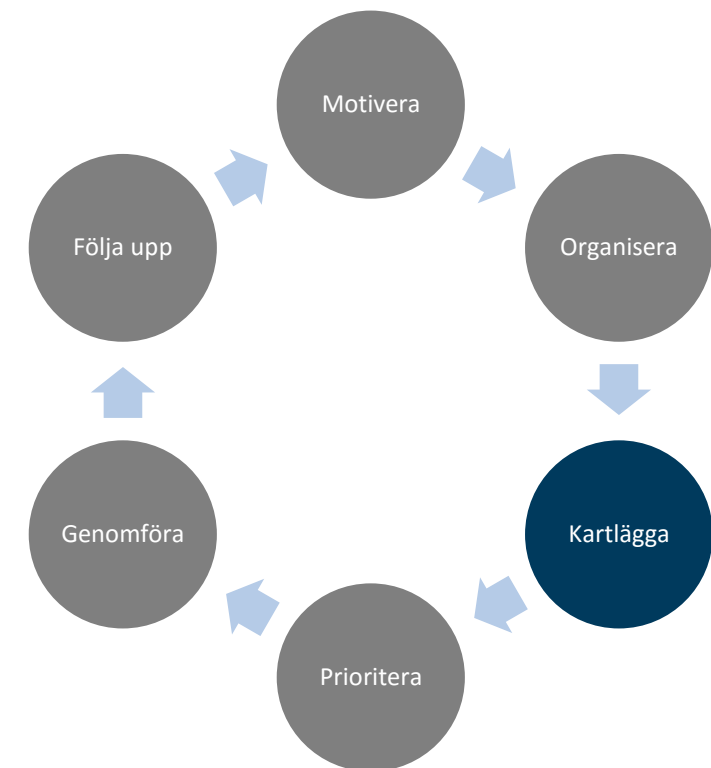
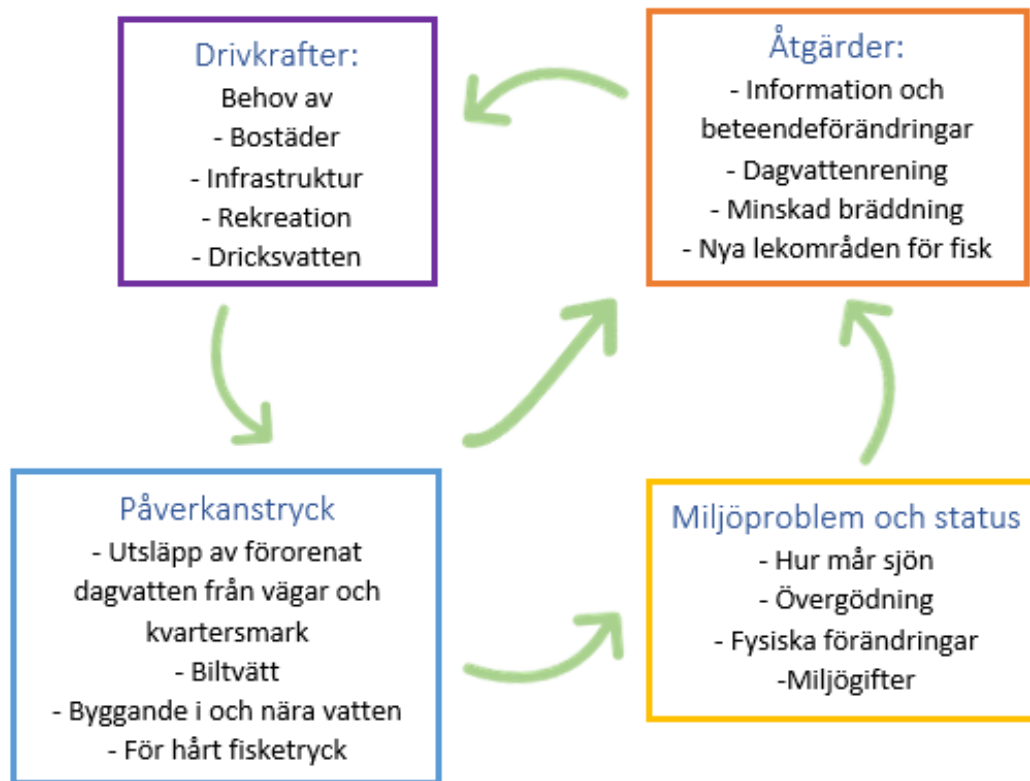
Steg 3: Kartlägga– att identifiera och analysera

Tre viktiga punkter

- Bygg en gemensam kunskapsbas kring problembild och åtgärdsbehov.
- Fundera över vilket underlag som är nödvändiga och tillräckliga för att kunna fatta beslut om fortsatt arbete.
- Tänk på hur resultatet från insamlingen ska förvaras och förvaltas. Det kommer med största sannolikhet att användas i andra uppdrag och projekt.



Steg 3: Kartlägga– att identifiera och analysera



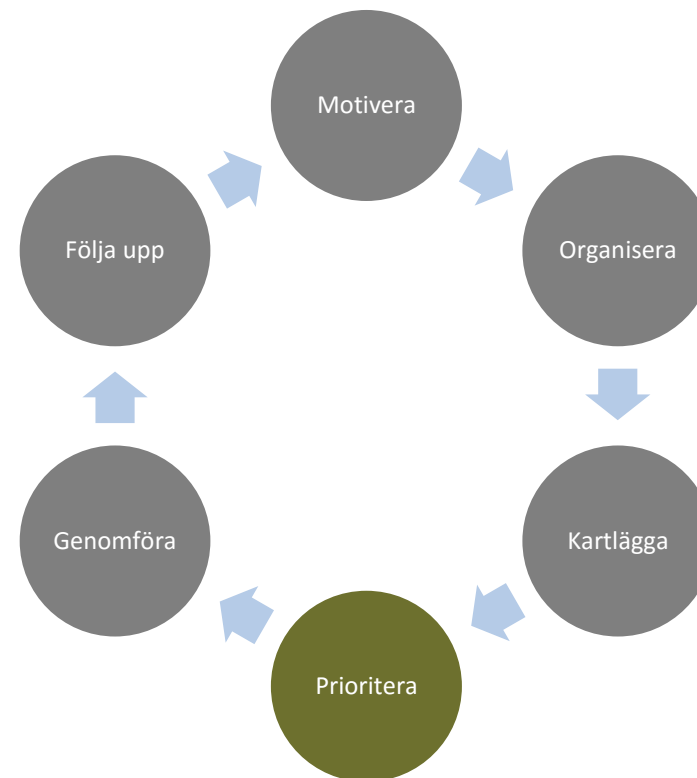
Följ upp resultatet från insamlingen och förankra resultatet med berörda aktörer.

Steg 4: Prioritera – att besluta om vad som ska göras

När behovet av insatser överskrider budget behöver vi prioritera.

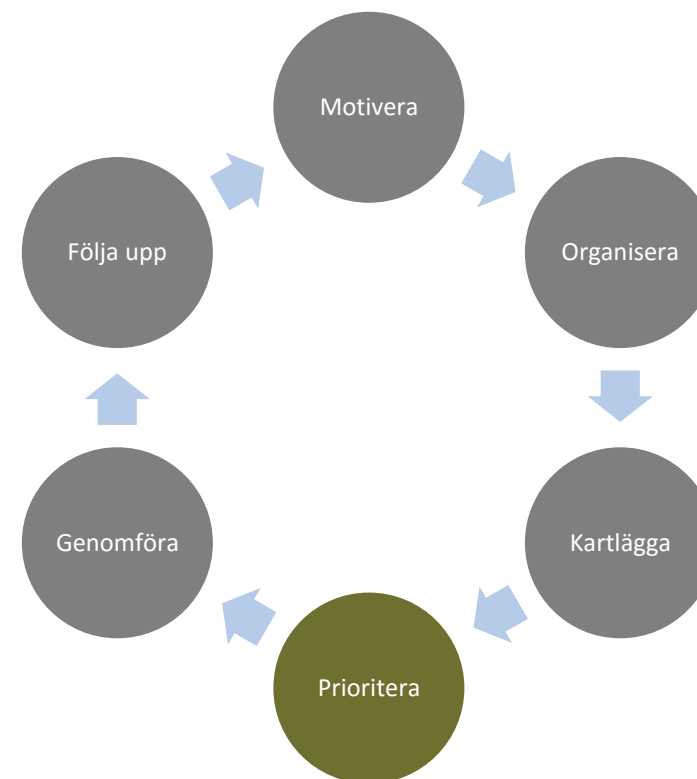
- Vad ska vi göra?
- Var ska vi börja?
- Vilka är viktigast?
- Hur ska vi finansiera?

Genom att prioritera ökar möjligheterna att göra rätt insatser på rätt plats.



Steg 4: Prioritera – att besluta om vad som ska göras

- Använd kunskapsunderlaget som bas för prioriteringarna.
- Prioritera vattenplaneringsarbetet utifrån lagkrav, kostnadseffektivitet, synergieffekter på andra delar av kommunen värden samt genomförbarhet.
- Finansiera – flerårigt, ettårigt eller gemensamt med externa i avrinningsområdet genom ex. vattensamverkan.
- Dokumentera!



Steg 4: Prioritera – att besluta om vad som ska göras

Tre viktiga punkter

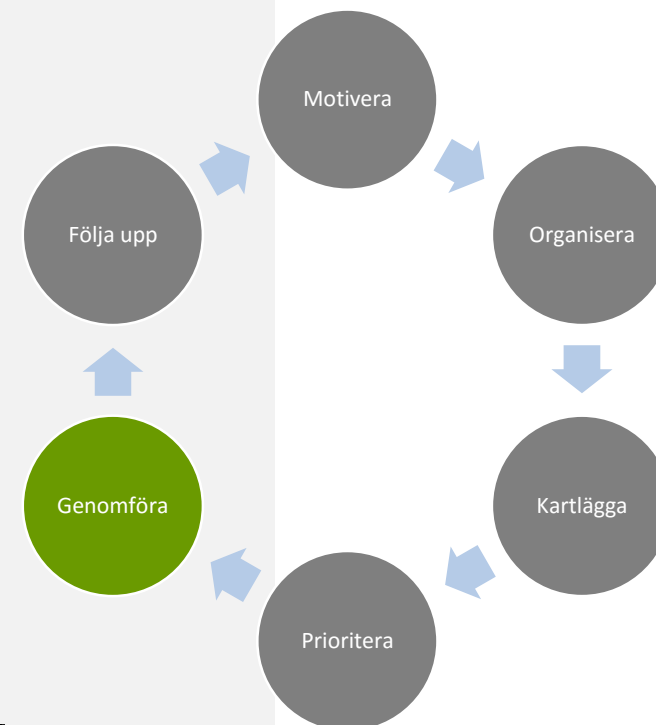
- Prioritera metodiskt! Behovet av åtgärder överskrider ofta budget och därför behöver insatserna prioriteras. Hitta en metod som passar ert syfte.
- Använd underlaget från kunskapsinsamlingen för att fatta faktabaserade beslut.
- Involvera berörda aktörer och utgå från ett avrinningsområdesperspektiv! Arbetet gynnas av att prioritera gemensamt eller i samråd med de som berörs av åtgärderna.



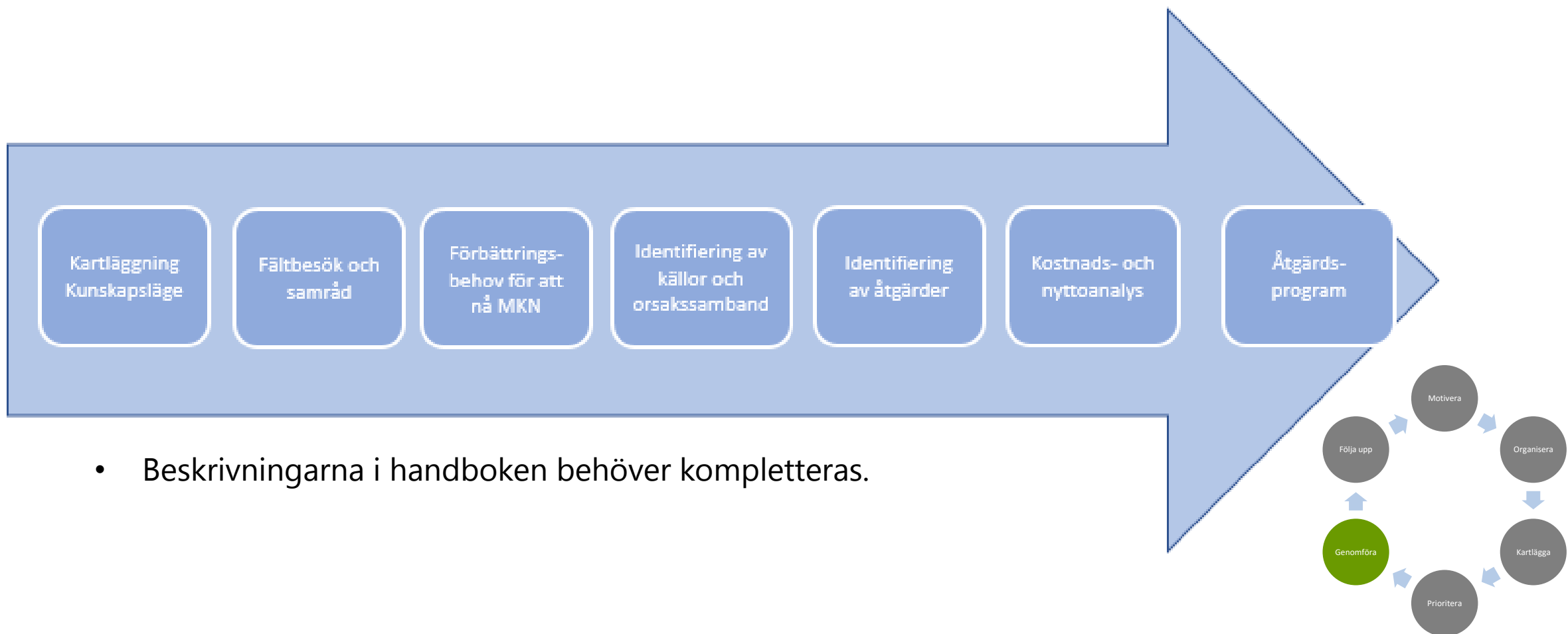
Steg 5: Genomföra– att planera och genomföra åtgärder

Tre viktiga punkter

- Genomförandearbetet är en process i sig. Dokumentera för erfarenhetsutbyte och lärande.
- Säkerställ genomförande och finansiering genom planering och samordning internt, och samverkan och samarbete externt.
- Kommunicera och förankra resultatet för samsyn i genomförande.

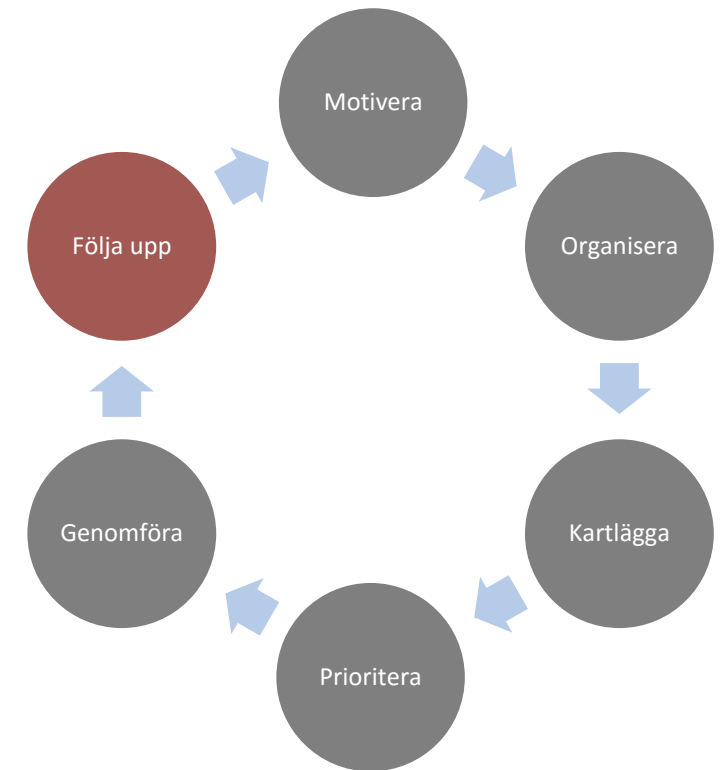


Steg 5: Genomföra– att planera och genomföra åtgärder



Steg 6: Följa upp – att utveckla arbetet

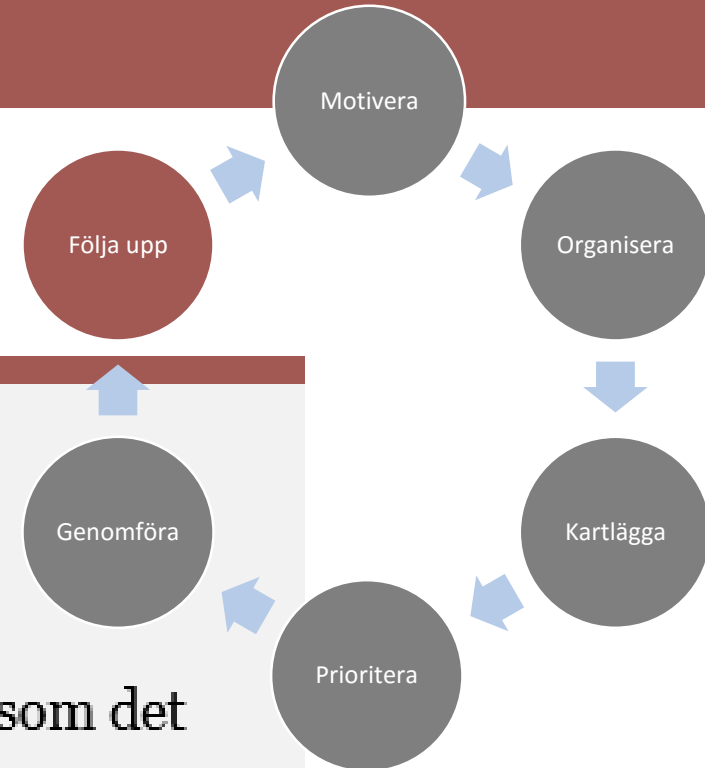
- Regelbunden uppföljning och utvärdering för att stämma av så att rätt insatser prioriteras. Ingen statisk värld.
- Uppföljning mäter vad som faktiskt har hänt - "hur gick det?". Bör ske inom ordinarie uppföljning.
- Utvärdering värderar resultatet - "varför blev det så här". "När som helst".

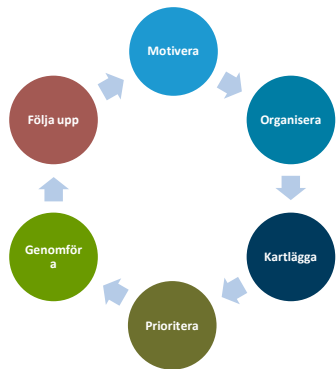


Steg 6: Följa upp – att utveckla arbetet

Tre viktiga punkter

- Följ upp och utvärdera vattenarbetet, såväl det organisatoriska som det praktiska, för fortsatt utveckling och effektivisering.
- Följ upp vattenarbetet i samband med kommunens övriga uppföljning.
- Kommunicera och förankra resultatet från uppföljningen och utvärderingen med berörda aktörer.





Genomgång av bilagor

Bilaga 1: Checklista

Bilaga 2: Kortversion av handboken

Bilaga 3 a: Lagkrav och riktlinjer

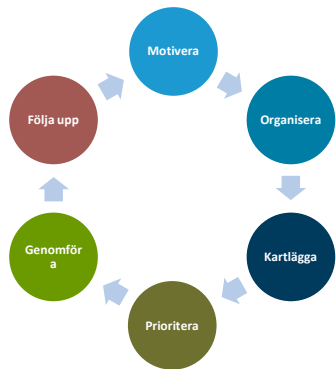
Bilaga 3 b: Kunskapsunderlag för vattenplanering

Bilaga 4 a: Prioriteringsmatris – metodexempel

Bilaga 4 b: Riskanalys – metodexempel

Bilaga 4 c: Processkartläggning

Bilaga 4 d: Exempel på samhällsekonomiska analysmetoder



Genomgång av bilagor

Bilaga 4 e: Vattendokument – en orientering

Bilaga 4 f: Vattenplan – förslag till disposition

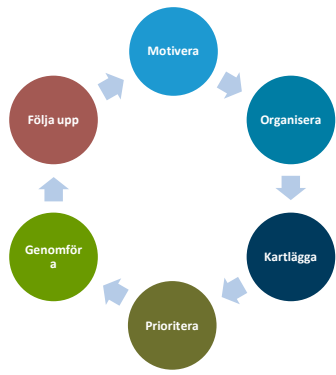
Bilaga 4 g: Ta fram en vattenplan

Bilaga 4 h: Lokala åtgärdsprogram – förslag till disposition

Bilaga 5 a: Mall för projektdirektiv

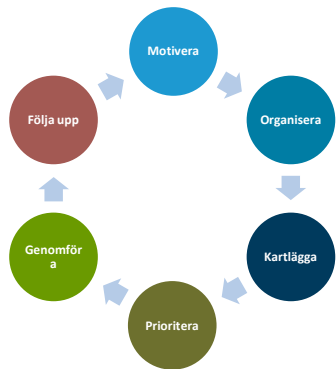
Bilaga 5 b: Mall för projektplan

Bilaga 6: Ordlista



Bilaga 1: Checklista

Bilaga 2: Handboken i korthet



Bilaga 3 a : Lagkrav och riktlinjer

Agenda 2030

§ §

PÅ GRANSKNING

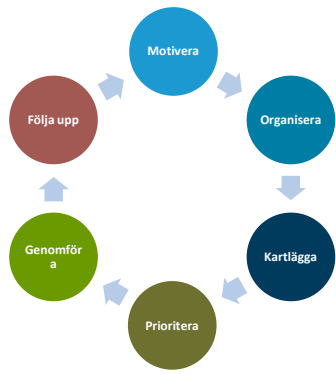
Publiceras 24 jan

LAV

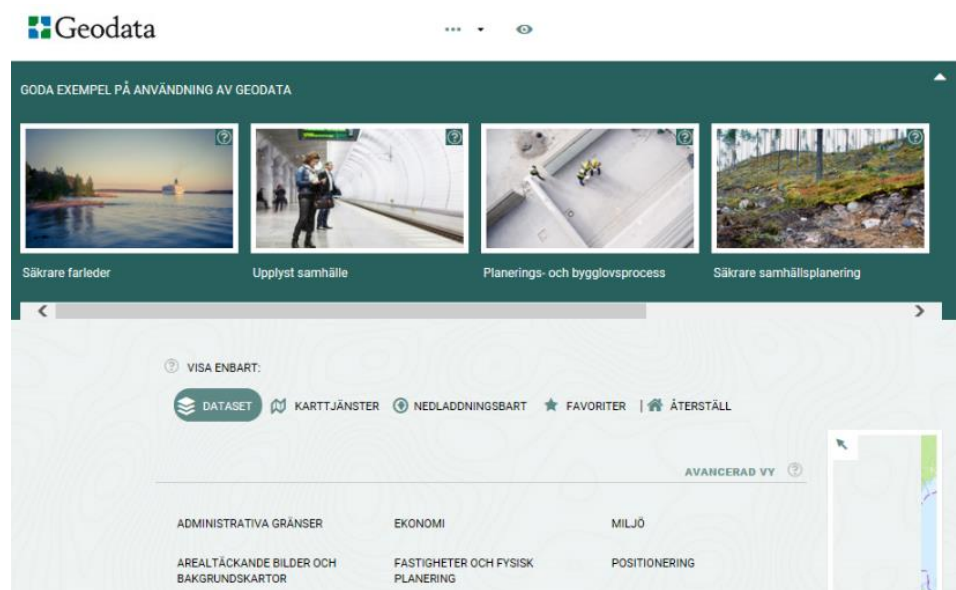
Weaser-
domen

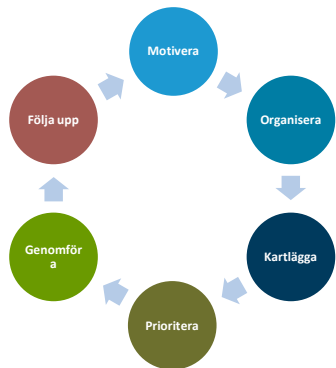
Förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

PBL



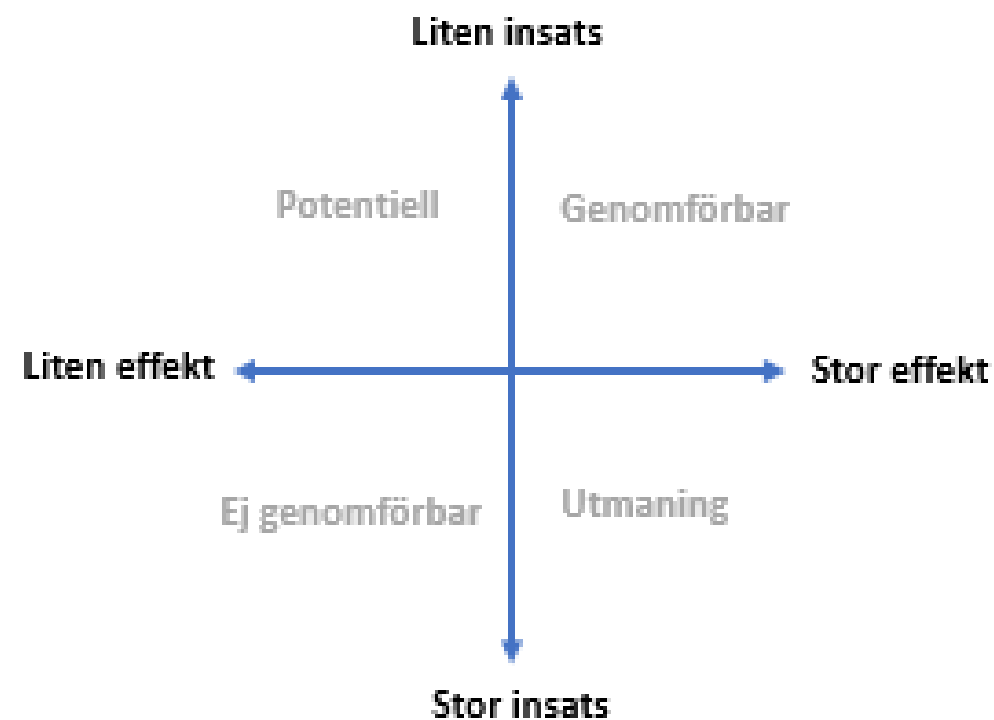
Bilaga 3 b: Kunskapsunderlag för vattenplanering

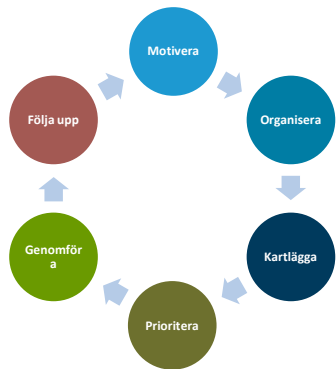




Bilaga 4 a + b: Prioriteringsmatris – metodexempel och riskanalys - metod

Kriterier -> Åtgärder	Kostnads-effektivitet	Genomför-barhet	Effekt	Total
Minska bräddning i reningsverk	7	2	10	19
Anlägga våtmark	8	8	10	26
Öppen dagvattenhantering/ fördröjningslösning	7	1	10	18
Minska tillskottsvatten	9	3	10	22
Informationsinsatser	3	10	5	18

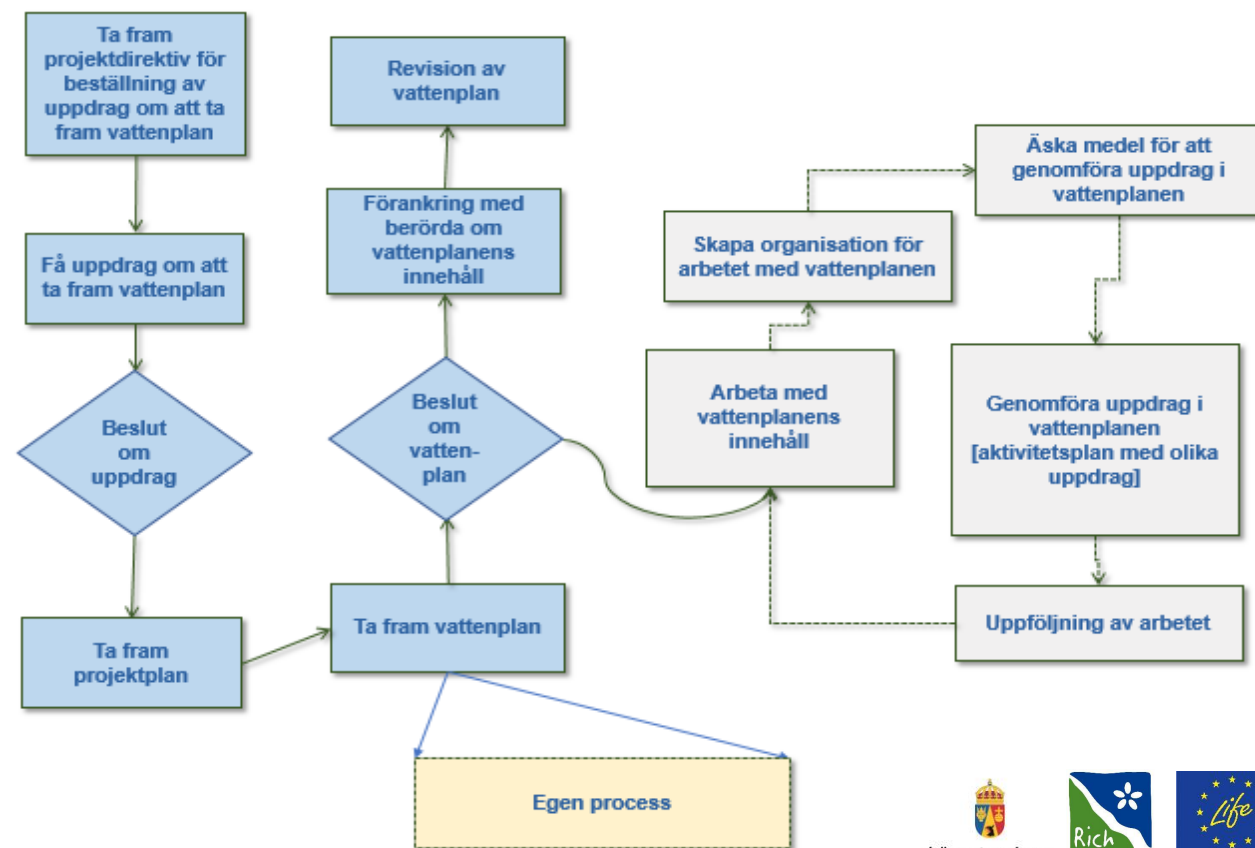


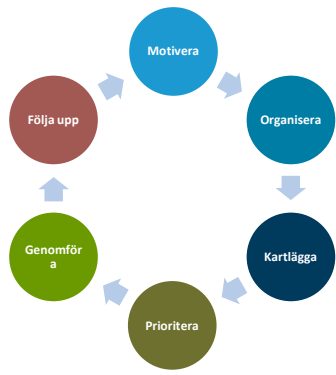


Bilaga 4 c: Processkartläggning

Viktigt för att:

- kommunicera hur arbetsprocesser ser ut, exempelvis till förtroendevalda eller mellan förvaltningarna,
- synliggöra vad som fungerar och inte fungerar i arbetsprocesserna,
- identifiera aktörer som borde ingå i arbetet eller sådana som kan uteslutas,
- se delar i verksamheten som är beroende av andra förvaltningars leveranser,
- hitta synergier med andra sakområden,
- få koll på viktiga tidpunkter/deadlines,
- ge stöd i prioriteringar och uppföljning.

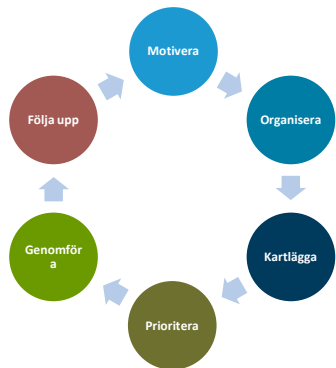




Bilaga 4 d: Exempel på samhällsekonomiska analysmetoder

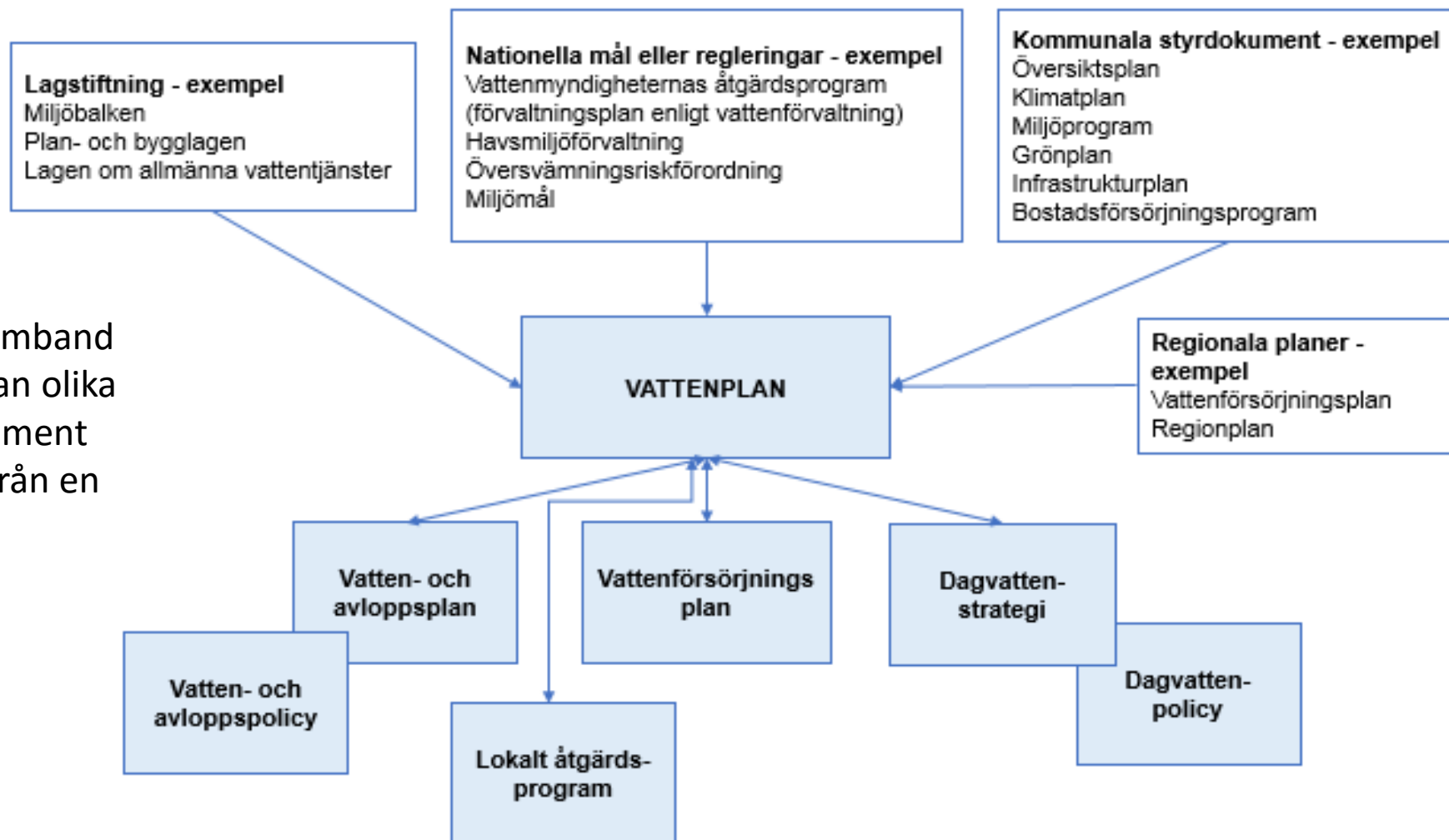
- Kostnadseffektivitetsanalys (KEA)
- Multikriterieanalys (MKA)
- Samhällsekonomisk lönsamhetsanalys (kostnads-nyttoanalys, KAN / cost benefit analysis, CBA)

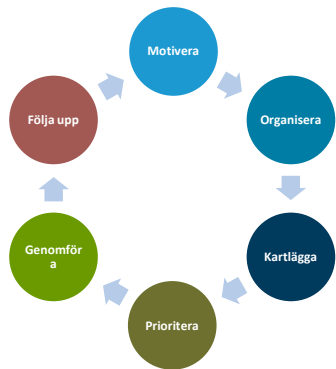




Bilaga 4 e: Vattendokument – en orientering

Exemplet visar samband och hierarki mellan olika kommunala dokument med inspiration från en kommun.

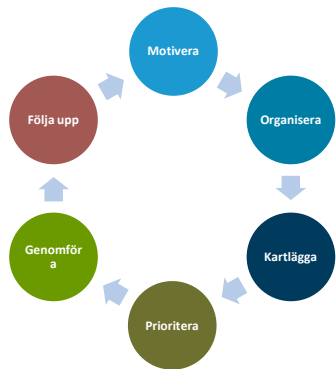




Bilaga 4 f: Vattenplan – förslag till disposition

Bilaga 4 g: Ta fram en vattenplan

Bilaga 4 h: Lokala åtgärdsprogram – förslag till disposition



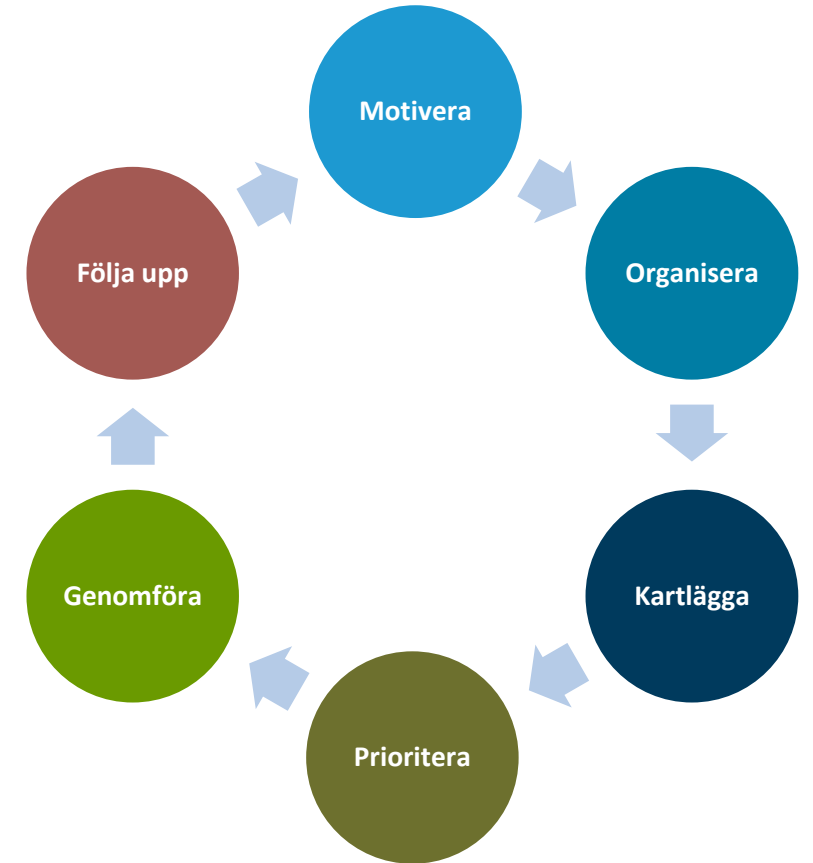
Bilaga 5 a: Mall för projektdirektiv

Bilaga 5 b: Mall för projektplan

Bilaga 6: Ordlista

Sammanfattning

1. **Skapa samsyn** i vattenplaneringen mellan kommunens ambitioner och lagkrav.
2. Bygg en robust och bred **organisation** internt med en tydlig beslutsordning och ansvarsfördelning.
3. Bygg en gemensam **kunskapsbas** kring problembild och åtgärdsbehov.
4. Prioritera åtgärder **metodiskt** i samverkan med berörda aktörer.
5. Säkerställ genomförande och finansiering genom **samordning** internt och samverkan externt.
6. **Följ upp och utvärdera** vattenarbetet, såväl det organisatoriska som det praktiska för fortsatt utveckling och effektivisering.



Vad händer nu?

Kom ihåg!

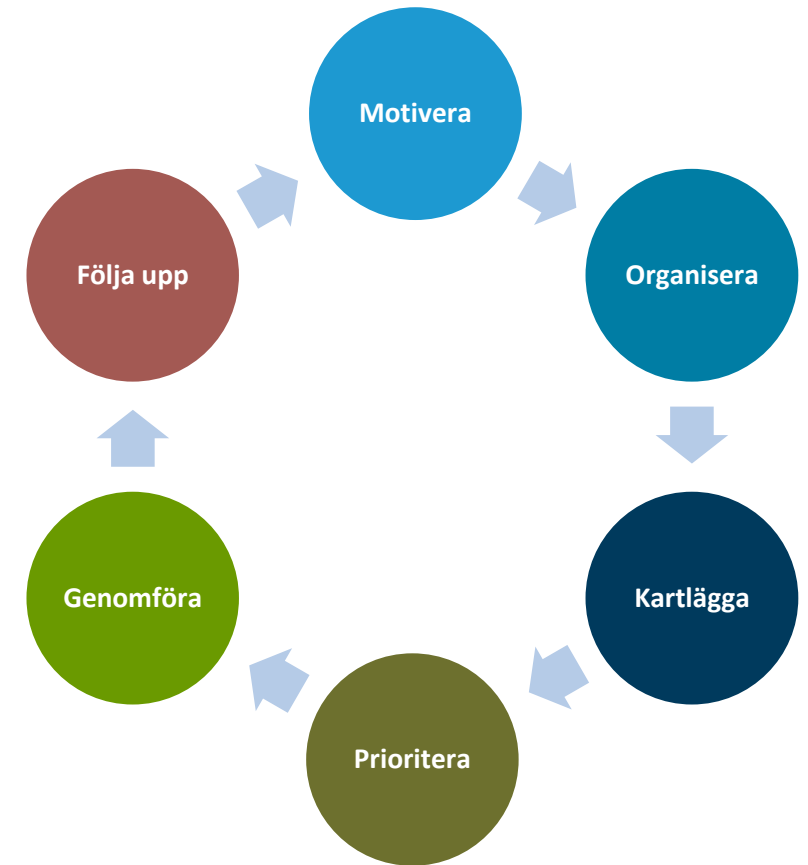
Handboken som inspiration.
Använd de delar som fungerar för dig!

Webbinarium 24 januari.
Information på www.richwaters.se

Vad händer sen?

Använda och kommentera – 2019.
Webbverktyg – 2019 (inkl. fler exempel).
Revision - 2020.

Kontakt: jenny.enberg@lansstyrelsen.se





Delprojektets aktiviteter under 2019 – stöd till er också

- Webb sida för vattenplanering – lanseras **30 juni 2019** (handbok blir webbverktyg).
- Seminarium om dagvattenhantering (29 januari).
- Stöd i vattenplaneringen och kommunbesök.
- *Seminarium om genomförande av åtgärder (koppla till steg Genomföra i handboken)*



Håll kontakten!



www.richwaters.se



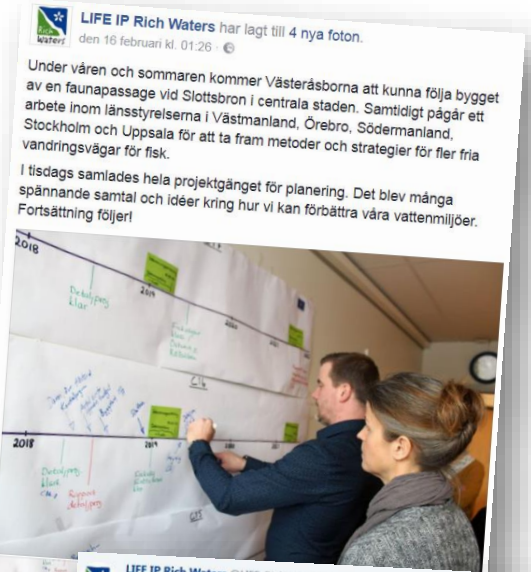
facebook.com/LIFE.RichWaters/



twitter.com/LIFE_RichWaters



instagram.com/life_richwaters/



Prenumerera på vårt nyhetsbrev!

LIFE IP RICH WATERS - DEN 8 DECEMBER 2017

Nu är det full fart i våra delprojekt. Det handlar om bättre vattenplanering och åtgärder mot övergödning och miljögifter. Dessutom ska vi förbättra fiskens möjlighet att vandra fritt i vattendragen. Anmäl dig för att få vårt nyhetsbrev så missar du ingenting!